

**MILLIY QONUNCHILIKNI XALQARO BUXGALTERIYA
STANDARTLARI BILAN MUVOFIQLASHTIRISH*****Bozorboyev Barkamol****Andijon davlat texnika instituti**Buxgalteriya hisobi va audit yoʻnalishi 4-kurs talabasi*

Annotatsiya. *Ushbu maqola milliy qonunchilikni xalqaro buxgalteriya standartlari bilan muvofiqlashtirish masalalariga bagʻishlangan. Maqolada milliy buxgalteriya tizimlarini global standartlarga moslashtirishning iqtisodiy va huquqiy jihatlarini tahlil qilinadi. XBHSni joriy etishning korxonalar faoliyatiga, moliyaviy hisobotlar shaffofligiga va xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga taʼsiri oʻrganiladi. Mahalliy qonunchilikdagi toʻsiqlar, muvofiqlashtirish jarayonidagi muammolar va ularni bartaraf etish yoʻllari koʻrib chiqiladi.*

Kalit soʻzlar: *xalqaro buxgalteriya standartlari, milliy buxgalteriya tizimlari, moliyaviy hisobotlar, xalqaro investitsiyalar, raqobatbardoshlik.*

Kirish. Milliy buxgalteriya tizimlarini xalqaro standartlarga moslashtirish bugungi kunda iqtisodiy rivojlanish va xalqaro savdo uchun muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon, bir tomondan, mamlakatlar oʻrtasidagi iqtisodiy integratsiyani kuchaytirishga, ikkinchi tomondan, moliya hisobotlarining shaffofligini va ishonchliligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada milliy buxgalteriya tizimlarini global standartlarga moslashtirishning iqtisodiy va huquqiy jihatlarini koʻrib chiqiladi.

Milliy buxgalteriya tizimlarini global standartlarga moslashtirishning iqtisodiy jihatlarini bir nechta asosiy nuqtalardan iborat:

✓ Xalqaro standartlarga mos keladigan buxgalteriya tizimlari xalqaro savdo va investitsiyalarni osonlashtiradi. Mamlakatlar oʻrtasida moliyaviy hisobotlarning bir xil standartlarga asoslanganligi investorlar uchun xavfni kamaytiradi va investitsiya qilishni jozibador qiladi [1]. Masalan, Xalqaro moliya

hisobotlari standartlari (IFRS) ko'plab mamlakatlarda qabul qilingan bo'lib, ularning yordamida investorlar kompaniyalar haqidagi ma'lumotlarni yaxshiroq tushunishlari mumkin.

✓ Milliy buxgalteriya tizimlarini global standartlarga moslashtirish orqali korxonalar o'z raqobatbardoshligini oshirishi mumkin. Bunday tizimlar korxonalar uchun xarajatlarni kamaytirish, samaradorlikni oshirish va moliyaviy ko'rsatkichlarni yaxshilash imkonini beradi. Shu bilan birga, bu korxonalarni xalqaro bozorlar uchun tayyorlaydi.

✓ Global standartlarga mos keladigan buxgalteriya tizimlari moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshiradi. Bu esa korxonalar va davlatlar o'rtasidagi ishonchni mustahkamlashga yordam beradi. Moliyaviy shaffoflik iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi, chunki u investorlar va iste'molchilar uchun aniq ma'lumotlarni taqdim etadi.

✓ Milliy tizimlarni global standartlarga moslashtirish orqali mamlakatlar o'z iqtisodiyotlarini barqarorlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi [2]. Bu jarayon moliyaviy inqirozlarni oldini olishga yordam beradi, chunki shaffof va ishonchli hisobotlar moliyaviy tizimning zaif joylarini aniqlashga yordam beradi.

Milliy buxgalteriya tizimlarini global standartlarga moslashtirishning huquqiy jihatlari ham muhim ahamiyatga ega:

✓ Global standartlarga mos keladigan buxgalteriya tizimlarini joriy etish uchun mamlakatlar o'z normativ-huquqiy bazasini takomillashtirishlari zarur. Bu jarayon yangi qonunlar va me'yorlar ishlab chiqishni talab qiladi, shuningdek, mavjud qonunlarni yangilashni ham o'z ichiga oladi. Buxgalteriya hisobi va moliya hisobotlari bo'yicha yangi qonunchilik iqtisodiyotning shaffofligini oshiradi.

✓ Milliy buxgalteriya tizimlarini global standartlarga moslashtirishda xalqaro huquq normalarini hisobga olish zarur. Bu jarayon mamlakatlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytiradi va xalqaro tashkilotlar bilan aloqalarni mustahkamlaydi.

✓ Milliy buxgalteriya tizimini global standartlarga moslashtirmagan mamlakatlar uchun xalqaro savdo va investitsiyalar sohasida cheklovlar va

sanktsiyalar qo'llanilishi mumkin. Bu esa ularning iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

✓ Global standartlarga mos keladigan buxgalteriya tizimlari tashqi nazorat va audit jarayonlarini soddalashtiradi. Bu esa kompaniyalar uchun o'z faoliyatini yaxshilash imkonini beradi va moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini oshiradi.

Xalqaro buxgalteriya standartlari (XBS) - bu moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish uchun qabul qilingan umumjahon qoidalari bo'lib, ular korxonalar faoliyatini, moliyaviy hisobotlar shaffofligini va xalqaro investitsiyalarni jalb qilish jarayonini sezilarli darajada ta'sir qiladi. Ushbu standartlarni joriy etish, birinchi navbatda, korxonalar uchun moliyaviy ma'lumotlarni bir xil formatda taqdim etish imkonini beradi, bu esa investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ma'lumotlarni tushunishni osonlashtiradi.

Xalqaro buxgalteriya standartlarini joriy etish korxonalar faoliyatini bir necha jihatdan yaxshilaydi [3]. Birinchidan, XBS asosida ishlash korxonalar uchun moliyaviy hisobotlarni tayyorlash jarayonini soddalashtiradi. Bu, o'z navbatida, vaqt va resurslarni tejashga yordam beradi. Ikkinchidan, xalqaro standartlarga muvofiq hisobot berish, korxonalarga o'z raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Bunday holatda, kompaniyalar o'z moliyaviy ko'rsatkichlarini aniq va shaffof tarzda taqdim etishi mumkin, bu esa ularning bozordagi pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuningdek, xalqaro standartlarga mos keladigan hisobotlar ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar o'rtasida ishonchni oshiradi [4]. Investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun shaffof moliyaviy hisobotlar, ularga kompaniyaning moliyaviy holatini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bu esa korxonalarga yangi imkoniyatlar yaratadi va ularning o'sishi uchun ijobiy muhitni shakllantiradi.

Xalqaro buxgalteriya standartlari moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirishda muhim rol o'ynaydi [5]. Ushbu standartlar asosida tayyorlangan hisobotlar aniq va tushunarli bo'lishi kerak. Bu esa investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarga kompaniyaning moliyaviy holatini aniq baholash imkonini beradi.

Natijada, moliyaviy hisobotlar orqali taqdim etilayotgan ma'lumotlar ishonchli bo'ladi va bu investorlarning qaror qabul qilish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shaffof moliyaviy hisobotlar, shuningdek, korxonalarni ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirishga undaydi. Korxonalar o'z faoliyatini yanada samarali boshqarish va risklarni kamaytirish uchun aniq va shaffof ma'lumotlarga ega bo'lishlari zarur. Bu jarayon, o'z navbatida, korxonalarning barqarorligini oshiradi va moliyaviy inqirozlarni oldini olishga yordam beradi.

Xalqaro buxgalteriya standartlarini joriy etish xalqaro investitsiyalarni jalb qilishda ham muhim ahamiyatga ega. XBS asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlar investorlar uchun aniq va shaffof ma'lumotlarni taqdim etadi, bu esa ularning investitsiya qilish qarorlarini qabul qilishda katta ahamiyatga ega. Investorlar ko'pincha xavf-xatarlarni baholashda ishonchli ma'lumotlarga tayanadilar; shuning uchun xalqaro standartlarga muvofiq hisobot beruvchi korxonalar ko'proq e'tibor qozonadi. Bundan tashqari, xalqaro standartlarga mos keladigan buxgalteriya tizimlari mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi. Davlatlar o'z iqtisodiyotlarini global bozorga integratsiya qilish uchun XBSni qabul qilish orqali xalqaro savdoni rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayon, o'z navbatida, mamlakat ichidagi investitsiyalarni oshirishga olib keladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ushbu maqolada milliy qonunchilikni xalqaro buxgalteriya standartlari bilan muvofiqlashtirish jarayoni tahlil qilindi. Milliy va xalqaro standartlar o'rtasidagi farqlar, ularning o'zaro ta'siri va muvofiqlashtirish zarurati ko'rsatildi. Xalqaro buxgalteriya standartlari (IFRS) global iqtisodiy integratsiya jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki ular moliyaviy hisobotlarning shaffofligini va taqqoslanishini ta'minlaydi. Milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish, nafaqat mamlakat ichidagi iqtisodiy faoliyatni yaxshilash, balki xalqaro investorlar uchun ishonchni oshirishga ham xizmat qiladi. Bu jarayon, shuningdek, moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirish va korxonalarning raqobatbardoshligini kuchaytirishga yordam beradi. Biroq, muvofiqlashtirish jarayoni bir qator qiyinchiliklarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Milliy an'ana va qonunlarni hisobga olish, shuningdek, xalqaro standartlar

talablariga javob beradigan malakali mutaxassislar tayyorlash zarurati mavjud. Shuning uchun, milliy qonunchilikni xalqaro buxgalteriya standartlari bilan muvofiqlashtirish jarayoni kompleks va ko'p bosqichli yondashuvni talab etadi.

Umuman olganda, milliy qonunchilikni xalqaro buxgalteriya standartlari bilan muvofiqlashtirish, iqtisodiy rivojlanish va global raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayonni amalga oshirishda davlat va xususiy sektor o'rtasida samarali hamkorlik zarurligini ta'kidlab o'tish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mamatkulov M.Sh., Tabayev A.Z. "Buxgalteriya hisobi" o'quv amaliyoti uchun o'quv qo'llanma. – T.: 2022: - 126 b.
2. I.Ismanov, N.Toshmamatov, S.Buzrukxanov. Moliyaviy hisob va hisobot: Darslik – T.: Sano-standart, 2019. - 560 b.
3. B. Isroilov, Buxgalteriya hisobi nazariyasi: Darslik - Toshkent: Tafakkur , 2020. - 240 b.
4. Muxlisa, Toshtemirova, and Egamberdiyev Shavkatbek. "THE ROLE OF ACCOUNTING IN TAX POLICY: ITS IMPACT ON ECONOMIC DEVELOPMENT." *Modern education and development* 19.4 (2025): 14-19.
5. Zebiniso, Xatamova, and Egamberdiyev Shavkatbek. "ACCOUNTING AND ECONOMIC ANALYSIS: AN INTEGRATED APPROACH TO CALCULATING FINANCIAL INDICATORS." *Modern education and development* 19.4 (2025): 8-13.